

**Резюмета на трудовете/научните преводи на
г-л. ас. д-р Боряна Александрова, представени за участие в конкурса**

за заемане на академичната длъжност „доцент” по професионално направление 3.3. Политически науки (Международни отношения), обявен от СУ „Св. Климент Охридски” в ДВ, бр. 51/27.06.2017 г. (осем страници)

За участие в конкурса за „доцент” е изготвен списък с 15 публикации и 2 научни превода по темата на конкурса „международни отношения”, които не повтарят представени за придобиване на образователна и научна степен „доктор” трудове. Публикациите обхващат: авторска монография – 1 бр.; самостоятелна глава – 1 бр.; студия – 1 бр.; статии – 12 бр. Преводите включват: книга – 1 бр.; статия – 1 бр. Осем от публикациите са издадени на български език, а 7 на английски и немски език. В оригинал преводните материали са на немски език.

Публикации:

Разгледаните тук заглавия не изчерпват всички разработки, публикувани след придобиването на степен „доктор”. Подборът им цели да очертае основно акцентите, надскочили тематичните, епистемологични и методологични ориентири, залегнали в дисертационния ми труд „Участие на трета страна при регулирането на международни конфликти: САЩ и израелско-палестинският конфликт (1993 г. – 1998 г.)”. Водещ в него е анализът на официалната дипломатия на една държава при намесата ѝ в конкретен регионален конфликт през призмата на изследванията на мира и войната – като илюстрация на разбирането за международния живот предимно като междудържавен.

С цялата условност на подобна класификация, в *съдържателен план* представените понастоящем публикации са насочени към следните четири области в науката за международните отношения: теория на международните отношения (публикации №№ 2, 5, 11), исторически трансформации в международната среда (глобализация) (публикации №№ 2, 5, 6, 8, 9, 15), транснационализиране на международните конфликти (публикации №№ 1, 4, 7, 10, 13, 14), дилеми пред външнополитическото поведение на държавите в условия на взаимосвързаност (публикации №№ 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 15).

Епистемологически предложените трудове наблягат на два, утвърдили се необратимо в изследванията за международните отношения през 80-те и 90-те години, приема: критическото обследване на световните процеси и разчитането им като

проява на сложни по своето действие и устройство социални реалности. В първия случай интерес е проявен към „достигането до онези структурни и институционални обстоятелства, които биха гарантирали пълноценното и равнопоставено развитие на индивидите и техните общности” (публикация № 2, стр. 10), във втория са положени усилия за интерпретиране на международните динамики като произхождащи „през, в рамките на или независимо, но не непременно без оглед на политикотериториалните граници на държавно управление” (пак там, стр. 4).

В *методологично отношение* взетите предвид произведения се опират на и пледират за по-непоколебимо налагане на интердисциплинарността при изучаването на днешния глоболизиращ се свят. Като особено полезни са оценени доктрините на социологията, антропологията, географията, политикономията и регионалните изследвания. Аналогично става дума за, в преобладаващото си множество, теоретико-емпирични разработки, усъвършенстващи интердисциплинарния подход.

Обединени в тези най-общи характеристики, публикациите:

1. доразвиват едни от най-актуалните дебати в световната наука за международните отношения – за изследвания обект и изследващия субект, за мястото на позитивизма и постпозитивизма, за пространствените изражения и легитимността в международното общуване и за формите на власт и фрагментиране в глобален мащаб, застъпвайки се за по-нюансирано и дълбочинно третиране на международната политика отвъд утвърденото в миналото Вестфалско съдържание на теоретични конструкти като „държавна власт”, „държавен суверенитет”, „национална сигурност”, „държавна територия”, „гражданство”, „външнополитически механизъм” и др.; в допълнение, проведените изследвания биват поставени за разискване в рамките на международни конференции в Австрия, Великобритания, Македония, Португалия и Чехия.

2. утвърждават възможността за разгръщане на същите питання в контекста на българските научни търсения за световния ред; създават предпоставки за запълване на празности в тази насока.

3. предоставят балансиран аналитичен поглед върху международните събития, залагайки едновременно на разнообразни теоретични концепции и богат набор от емпирични онагледявания.

4. успоредно с други сродни международни проучвания, разкриват поле за преосмисляне и/или преформулиране на материята и методологията, преподавани в различните направления на специалност „Международни отношения”, в посока по-

силно изразена академична полемичност, интердисциплинарност и предприемане на сравнителни анализи.

5. служат за основа на разработването и провеждането на водените от мен лекционен курс „Глобализация и международни отношения” и семинарни занятия по „Теория на международните отношения”, „Теория на външната политика”, „Теория на международните преговори” и „Международни отношения” към ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски”.

6. допринасят за успешното реализиране на научно-изследователски и научно-приложни проекти със сътрудници от България, Германия, Дания и Унгария.

7. адресират с инструментариума на критическите похвати едни от темите от най-широк обществен интерес като глобализация, миграция, устойчиво развитие, климат, сигурност, конфликтите в Близкия изток, ядреното въоръжаване и др.

8. повдигат въпроси пред официалната практика в епохата на засилваща се транснационализация, в това число на държавата България и ЕС; идеологическата подплатеност, средства и структурни компоненти на тази практика са анализирани от гледна точка на нейните спорни последици за отделни индивиди или групи от световното население и планетарното съществуване.

Отделните публикации специфицират обобщеното по-горе както следва:

1. Монографията *Глобализация и международни отношения* (№ 2) е първото научно изследване в България, което разглежда съответната тематика като проблем на теорията на международните отношения и извлича изводи за природата на световната политика на тази база. Аргументирани са ключови дефицити в ученията на реализма, либерализма и историческия материализъм за улавяне и дефиниране на количествените и качествените изменения, протичащи под знака на глобализационните процеси. Подчертава се необходимостта рефлексивните и конструктивистките теории от края на XX в. да намерят по-солидно място при интерпретирането на международната действителност. Второ, направеното теоретично заключение е индуктивно изведено с помощта на поредица от представени в отделни глави, емпирични илюстрации на глобализацията (социални, икономически, политически, екологически и др.). Подобна систематизация отсъства в нейната цялост в българските проучвания по проблема. Трето, заявена е теза, разколебаваща битуващите Вестфалски нагласи за държавата като изначално кохерентна политико-териториална единица и съответно редуциращи дебата за глобализацията, включително в местни разработки, до питането за „повече

или по-малко държава”. Монографията определя глобализацията като (поредната) „съвкупност от разнородни процеси, трансформиращи (предна)значението на държавнотериториалните граници и ареали” (публикация № 2, стр. 47). Промените днес са окачествени като подчертано динамични, хетерогенни, противоречиви, обусловени от взаимно преплитачи се, (между)правителствени и неправителствени, материални и нематериални, равнища на социална активност, както и прекосяващи, окрупняващи, дезагрегиращи и/или затвърждаващи фрагментациите в държавно-териториалните пространства. Четвърто, като опит за концептуализиране на тази комплексност, последователно са реконструирани и доразвити понятията за „териториалност”, „държавен суверенитет”, „сигурност”, „глобално управление” и др., противно на тяхното „класическо” държавноцентристко тълкуване. Разработката също така експлицитно въвежда изследователски парадигми, присъщи на социологията, урбанистиката, географията и др. Пето, заедно с потребността от сложни дефиниционни категории, трудът настоява и за сложен подход в (политическите) практики – в смисъла на гарантиране на еманципативното екологично, социално, икономическо, политическо и културно (ре)формиране и съжителство на човешките общности в ерата на глокалността. При много от емпиричните казуси – климат, транснационални корпорации, глобални социални движения, осигуряване на достъп до селскостопанска земя и сладководни ресурси, дебата за реформиране на Световната банка, Международния валутен фонд и ООН и др., са демонстрирани наслагванията и/или напреженията в йерархиите на глобалния живот. Оттук са формулирани конкретни дилеми както във връзка с традиционните политически актьори, така и с новопоявяващи се такива.

2. Самостоятелната глава „Политиката на ‘меката’ сила на Европейския съюз в Близкия изток (Средиземноморието). Предизвикателствата на ‘арабската пролет’” (№ 12) подлага за първи път в България на детайлен критически анализ взаимодействието на компонентите на „меката сила” на ЕС с протестните събития в Северна Африка и Близкия изток през периода 2010-2011 г. Публикацията не само отговаря на изследователската потребност да бъдат проследени особено актуални в дадения момент, и в трите посочени региона, развития, но предлага и тяхното теоретизиране. Оспорени в последния случай биват възможните идеологически конотации на парадигмите „цивилна сила” и „сблъсък на цивилизациите” от гледна точка на социологията, културологията и теорията на външната политика. Следвайки същия критически способ, боравенето с „мека сила” от страна на Съюза е поставено в

генералната перспектива на по-мощните предизвикателства на глобализацията – в опит да се надмогне конвенционалното разбиране за външната политика като гарантираща благополучието или сигурността на своите хомогенно схващани субекти. В съответствие с това е изведена тезата, че евро-средиземноморското партньорство не би било успешно, ако не еволюира в действия за справедливост и равнопоставено политическо участие на гражданите и от двете страни на Средиземноморския басейн (публикация № 12, стр. 82-83). Извършен е и преглед на вътрешнополитическите детерминанти върху политиката на „мека сила” на ЕС и историята на нейното еволюиране.

3. Студията „Първоначално въздействие на демократичните протести в Арабския свят върху Близкоизточния мирен процес” (№ 13) изследва отражението на протестните вълни в Тунис, Египет, Йемен, Бахрейн и други страни върху израелско-палестинския преговорен процес в първите 12 месеца след самоzapалването на тунезиеца Мохамед Буазизи през 2010 г. Специфичен за българските условия обект на проучване е ролята на интернационализирането на един конфликт за неговия развой. Направени са изводи за това, че новите временни администрации в Близкия изток активизират подкрепата си за палестинската страна под въздействие на вътрешнополитическата обстановка. На този етап обаче трудно може да се предвиди доколко тези тенденции са в състояние да надделеят над логиката на преследване на еднолични интереси от държавните управления в региона. Протестите водят и до модификация на конфликтното отношение в полза на стабилизиране на окупираната страна, но преговорният процес остава в „задънена улица”. Тогавашното американско правителство също се въздържа от траен политически ангажимент.

4. Статиите „Военни намеси и мирни изложения. Геополитиката в Близкия изток” (№ 1), „Ислямска държава и събитията в Кобане пренаписват теорията” (№ 7) и „2010 - глобален тест за демокрация. Очакванията за ядрено разоръжаване в света се засилват” (№ 15) се ангажират с предефинирането в българския научен дебат на понятието „геополитика” отвъд възприемането на географските ареали като изконно принадлежащ атрибут – „територия” – на националната държава в контекста на три текущи международни казуса. Географските пространства, в синхрон с показателни за науката за международните отношения, нови изследвания, биват окачествени като многоизмерна среда, където реализацията на човешки живот се преплита с редица местни, транснационални и глобални влияния и/или форми на упражняване на държавен контрол. На тази основа статиите фиксират и анализират теоретико-

емпирични въпроси от външнополитическо и международнополитическо естество – сред тях и процесите на конвенционално и ядрено въоръжаване. Публикация № 1 се занимава с няколкото годишнини от началото на конфликтите в Ирак, Сирия, Либия и Йемен на фона на състоялото се през февруари 2017 г. поредно издание на най-внушителното регионално изложение на военна техника „Айдекс” (IDEX) в Абу Даби. Публикация № 7 се концентрира върху действията на групировката „Ислямска държава” и ситуацията в сирийския град Кобане като индикация за настъпващо ремилитаризиране и структурно преобразуване на международните отношения. Публикация № 15 разглежда световната ядрена карта и режимите за неразпространение на ядрени арсенали през призмата на засилената глобална мобилизация на неправителствено ниво по повод проведената през 2010 г. Конференция за преразглеждане на ДНЯО.

5. Статиите „Нова военна интервенция в Либия?” (№ 4), „Глобалната война срещу тероризма в Близкия изток – предизвикателства пред изследванията на мира и конфликтите” (№ 10) и „Увеличаване на войските на НАТО в Афганистан?” (№ 14) се изправят пред методологичната задача да конфронтират изследванията на мира и войната с напредващото социално, информационно, технологично и икономическо взаимно проникване и транснационална флуидност на глобалната сцена. Представени са три емблематични случая на (дискутирано) инициране на външно организирано насилие/интервенция (според дефиниция на програмите за изследване на конфликтите към университета в Упсала, Швеция) в поредица от конфликтни ситуации. Фиксирани са конкретни гранични линии относно ефикасността на интервенциите и възможността за трансформиране на самите конфликти, визирайки поведението и политическите избори както на интервениращите, така и на останалите актьори. Публикация № 4 изследва евентуалния ефект от следваща намеса в Либия след призива на египетския президент Абдел Фатах ал-Сиси към ООН за изпращане на международен военен контингент там. Публикация № 10 има за предмет на проучване терористичните и анти/контратерористичните операции под шапката на „Глобалната война срещу тероризма в Близкия изток”, операционализирайки термини като „военен конфликт”, „конфликтна деескалация”, „изграждане на нация”, „продължителен конфликт”, „разрешаване на конфликта” и др. Публикация № 14 обсъжда военните операции в Афганистан в съответствие с решението на президента Обама да увеличи присъствието на американски войници в страната с повече от 30 000 души.

6. За характерен принос на статиите „Европейски дилеми пред българския граничен и имиграционен режим” (№ 3), „По пътя към глобално общество? Миграционната/граничната политика на България в контекста на членството ѝ в ЕС – импликации за нейното третиране на сирийските бежанци (2013-2014)” (№ 5), „Сигурността във времена на миграция – в посока глобално дефиниране и практикуване на сигурност. Случаят със сирийските бежанци в България” (№ 6), „Имигрантите – отвъд Атака, ВМРО и Национална съпротива. За един закъсняващ глобален дебат в България” (№ 8) и „Българската миграционна политика: локални геополитически проекции в ерата на глобализация” (№ 9) за българската наука за международни отношения следва да бъде посочено разглеждането на една доскоро непривична за нея тема – миграцията, през перспективата на теорията на международните отношения и теорията на външната политика. Традиционни концепции като „дилема за сигурността” (Джон Херц) или „национален приоритет” биват подложени на критическо разискване с помощта на интердисциплинарно обосноваване терминологични конструкти за „глобалното общество”, „императива на мобилността”, „ban-optikum” (Дидие Биго) и др. Същевременно извеждането на теоретични дефицити служи за аргументиране на практически такива по отношение на граничната и миграционна политика на държавата България и ЕС. От особено значение е и обработването на богат набор от документация на Държавната агенция за бежанците, МВР, българското правителство, институции на ЕС.

7. Статията „Правото като регулатор на международни взаимодействия през призмата на теориите на международните отношения” (№ 11) представлява единственото по рода си в България изследване на вижданията за правото като международен регулатор на четири от подразделенията в теорията на международните отношения: реализъм, либерализъм, исторически материализъм и феминизъм. Присъстват изводи до каква степен неговите инструменти са в състояние да въздействат върху хода на международните събития, особено предвид растящия брой колективни правила и процедури и тяхното кодифициране. По този начин както режимът на международното публично право, така и този на международното частно право и други международно релевантни или повлияни правни клонове и институти биват третирани не от гледна точка на един строг юридически (позитивистки) анализ, а в духа на един обобщаващ политико-системен подход.

Научни преводи:

1. Преводът на книгата *Купено време. Отложената криза на демократичния капитализъм* (№ 1) запознава научната общност и широката читателска публика в България с една от особено оспорваните международни тези за развитието и бъдещето на ЕС – тази на проф. д-р Волфганг Щреек, дългогодишен директор на Института за изследване на обществото „Макс Планк” в Германия. Пресъзданени са ключови за неговите изследвания понятия, конструирани на пресечната точка между икономическата социология, макросоциологията и сравнителната политическа икономия. Книгата е преведена на 17 езика.

2. Преводът на статията „Анализ на иновационната култура в Калифорния” на Йорг Потхаст (№ 2) предоставя възможност на читателя да влезе в съприкосновение с едно научно обследване на различни култури на иновация с международно значение. Специално внимание се обръща на spin-off компаниите и технологичните клъстърри. Пресъзданени са ключови за дадената тематика понятия.

Дата: 02.11.2017 г.

Гл. ас. д-р Боряна Александрова